

C/2024/3671

26.6.2024

Opinia Europejskiego Komitetu Regionów – Pakiet rozszerzeniowy 2023 – Bałkany Zachodnie i Turcja

(Opinia z inicjatywy własnej)

(C/2024/3671)

Sprawozdawca:	Nikola DOBROSLAVIĆ (HR/EPL), prefekt żupanii dubrownicko-neretwiańskiej
Dokument źródłowy:	Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Komunikat z 2023 r. w sprawie polityki rozszerzenia UE” COM(2023) 690 final (SWD(2023) 690 final) - (SWD(2023) 691 final) - (SWD(2023) 692 final) - (SWD(2023) 693 final) - (SWD(2023) 694 final) - (WD(2023) 695 final) - (SWD(2023) 696 final) Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Nowy plan wzrostu gospodarczego dla Bałkanów Zachodnich” COM(2023) 691 final

ZALECENIA POLITYCZNE

EUROPEJSKI KOMITET REGIONÓW (KR),

Uwagi ogólne

1. Z dużym zainteresowaniem przyjmuje komunikat Komisji Europejskiej z 2023 r. w sprawie polityki rozszerzenia UE, sprawozdania dotyczące krajów kandydujących – Albanii, Bośni i Hercegowiny, Czarnogóry, Macedonii Północnej, Serbii i Turcji – oraz sprawozdanie dotyczące Kosowa⁽¹⁾ jako potencjalnego kandydata do członkostwa, a także sprawozdania dotyczące odpowiednio Ukrainy, Republiki Mołdawii i Gruzji na drodze do przystąpienia do Unii Europejskiej oraz nowy plan wzrostu gospodarczego dla Bałkanów Zachodnich.
2. Podkreśla geostrategiczne znaczenie rozszerzenia UE – które w przeszłości było najskuteczniejszym instrumentem polityki zagranicznej UE – na wszystkie kraje Bałkanów Zachodnich. Popiera rozszerzenie jako proces oparty na zasługach i jako inwestycję w długotrwały pokój, stabilność, bezpieczeństwo i dobrobyt na całym kontynencie.
3. Uważa, że UE musi nadal ożywiać swoją strategię rozszerzenia poprzez zapewnianie znaczących zachęt do reform. Powinna też nadal wspierać stopniową integrację w sektorach takich jak jednolity rynek oraz transformacje energetyczna, cyfrowa i ekologiczna. W zamian oczekuje się, że kraje kandydujące i potencjalni kandydaci będą aktywnie wykazywać swoje zaangażowanie i wolę polityczną, wdrażając reformy niezbędne do spełnienia wszystkich kryteriów przystąpienia i przyjęcia odpowiedzialności za ich integrację z UE. W związku z tym przyjmuje do wiadomości komunikat Komisji Europejskiej w sprawie reform poprzedzających rozszerzenie i przeglądów polityki z dnia 20 marca 2024 r.⁽²⁾ Zauważa, że chociaż Komisja popiera w tym dokumencie podejście polegające na stopniowej integracji, nie uznaje roli, jaką w tym względzie ma odgrywać szczebel niższy niż krajowy.

⁽¹⁾ Użycie tej nazwy nie wpływa na stanowiska w sprawie statusu Kosowa i jest zgodne z rezolucją Rady Bezpieczeństwa ONZ 1244/1999 oraz z opinią Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości w sprawie Deklaracji niepodległości Kosowa.

⁽²⁾ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej i Rady w sprawie reform poprzedzających rozszerzenie oraz przeglądów polityki (COM(2024) 146).

4. Podkreśla, że ważne jest, by w całym regionie podejmowano dalsze wysiłki w kluczowych obszarach praworządności, takich jak walka z korupcją i przestępczością zorganizowaną, a także wolność mediów, równouprawnienie płci, przemoc ze względu na płeć i prawa mniejszości.
5. Odnotowuje, że unijne wsparcie finansowe i polityczne odgrywa kluczową rolę w skutecznym radzeniu sobie z rozwojem sytuacji w regionie i z wyzwaniami, przed którymi stoi ten region. Z zadowoleniem przyjmuje proponowany plan UE na rzecz wzrostu gospodarczego dla Bałkanów Zachodnich, gdyż jest to ważny krok w kierunku uwolnienia pełnego potencjału Bałkanów Zachodnich w zakresie rozwoju gospodarczego i społecznego oraz przedstawienia niektórych korzyści i dalszych zachęt do reform związanych z członkostwem w UE przed przystąpieniem do UE.
6. Wzywa do szybkiego wdrożenia planu wzrostu gospodarczego i szybkiego przyjęcia Instrumentu Wsparcia Reform i Wzrostu Gospodarczego na Bałkanach Zachodnich, a przy tym do zapewnienia inkluzywnego i przejrzystego programowania i wdrażania tego przyszłego instrumentu we wszystkich krajach w regionie, z uwzględnieniem otwartego monitorowania wskaźników wykonania i spełnienia kryteriów warunkowości dotyczących wykorzystania dostępnych funduszy.
7. Podkreśla i zobowiązuje się kontynuować swoje stałe i zwiększone zaangażowanie w proces rozszerzenia za pośrednictwem wspólnych komitetów konsultacyjnych, grup roboczych oraz organizacji dorocznej konferencji – Dnia Rozszerzenia. Podkreśla znaczenie zapewnienia pluralizmu politycznego w tych organach, a także aktywnego udziału obu stron w wymianie, która stanowi integralną część procesu akcesyjnego.
8. Zwraca uwagę na potrzebę skutecznego wsparcia ze strony UE dla komunikacji strategicznej na szczeblu lokalnym w krajach regionu, która podkreślałaby korzyści płynące z integracji z UE i przeciwdziałała dezinformacji.
9. Dostrzega, że środowisko sprzyjające rozwojowi niezależnego i zróżnicowanego społeczeństwa obywatelskiego i niezależnych mediów jest ważne dla wspierania demokracji lokalnej i reform związanych z przystąpieniem do UE.
10. Podkreśla, jak bardzo ważne jest, by kraje objęte procesem rozszerzenia dostosowały swoją politykę do wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa UE (WPZiB), ponieważ odzwierciedla to głębokie przywiązanie do wartości UE, a także wzmacnia zaangażowanie tych krajów na rzecz realizacji wspólnych zasad i celów strategicznych leżących u podstaw działań zewnętrznych i agendy bezpieczeństwa UE.
11. Akcentuje znaczenie, jakie należy przypisać promowaniu współpracy regionalnej między krajami Bałkanów Zachodnich oraz konstruktywnego i pokojowego podejścia do rozwiązywania otwartych kwestii dwustronnych, w tym poprzez dyplomację miejską i współpracę transgraniczną. Przestrzega jednocześnie przed niebezpiecznymi i niedopuszczalnymi pomysłami zmiany granic w regionie.

Uwagi dotyczące poszczególnych krajów

ALBANIA

12. Odnotowuje stałe wysiłki Albanii na rzecz integracji z UE i wyraża uznanie dla jej zdecydowanego zaangażowania w zakończenie przeglądu zgodności prawa krajowego z prawem unijnym (*screening*) na początku negocjacji akcesyjnych z UE.
13. Dostrzega postępy poczynione w kierunku kompleksowej reformy wymiaru sprawiedliwości i procedury weryfikacji oraz podkreśla znaczenie dalszych wysiłków w kluczowych obszarach praworządności, takich jak walka z korupcją i przestępczością zorganizowaną.
14. Z zadowoleniem przyjmuje pełne dostosowanie Albanii do stanowiska UE w ramach wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa, co jest wyraźnym sygnałem strategicznego zaangażowania tego kraju na drodze do UE.
15. Zauważa, że niezależni obserwatorzy pozytywnie ocenili wybory lokalne przeprowadzone w 2023 r., ale także że niezbędna jest dalsza poprawa procesu wyborczego i zwiększenie udziału w życiu politycznym. Wzywa podmioty polityczne do większego zaangażowania w dialog oraz do wzmocnienia demokratycznych instytucji.
16. Podkreśla obawy dotyczące niezależności i pluralizmu mediów, w tym wyzwania związane z interesami politycznymi i biznesowymi.
17. Pochwala konstruktywne podejście Albanii do zapewnienia procedur prawnych dotyczących migracji do UE oraz zobowiązanie się do dostosowania odpowiednich ram do dorobku prawnego UE.
18. Dostrzega postępy w zakresie sprawowania rządów na szczeblu lokalnym i decentralizacji. Podkreśla jednak potrzebę dalszych wysiłków na rzecz zwiększenia zdolności administracyjnych i autonomii fiskalnej jednostek samorządu terytorialnego.

19. Podkreśla postępy i bieżące wyzwania w zakresie ochrony praw mniejszości, w tym potrzebę skuteczniejszego wdrażania odpowiednich strategii politycznych na szczeblu lokalnym. Pozytywnie odnosi się do przyjęcia prawa wtórnego dotyczącego mniejszości i w dalszym ciągu wzywa Albanie do niezwłocznego przyjęcia pozostałych regulacji dotyczących ustawy ramowej z 2017 r. w sprawie ochrony mniejszości narodowych zgodnie z normami europejskimi i przy zaangażowaniu wszystkich istotnych zainteresowanych stron. Zachęca do wdrożenia kompleksowej reformy sektora gruntów oraz do skonsolidowania praw własności w przejrzysty sposób poprzez przeprowadzenie konsultacji ze wszystkimi zainteresowanymi stronami, w tym poprzez zajęcie się przypadkami fałszowania dokumentów i sprawne prowadzenie procesu rejestracji i odszkodowań. Zachęca też Albanie do zakończenia wszystkich procedur związanych z krajowym spisem ludności z zapewnieniem pełnej przejrzystości i zgodnie z międzynarodowymi standardami.
20. Wyraża zaniepokojenie aresztowaniem (i skazaniem w pierwszej instancji) nowego burmistrza Himary Frediego Beleriego w przeddzień wyborów lokalnych w maju, które stanowiło naruszenie zasady domniemania niewinności oraz uniemożliwiło wybranemu burmistrzowi objęcie urzędu, ponieważ do dziś przebywa on w areszcie. Podkreśla, że kwestia ta jest związana z ogólnym poszanowaniem praw podstawowych, nierozstrzygniętą kwestią własności członków greckiej mniejszości etnicznej na obszarze gminnym oraz oskarżeniami o ingerencje ze strony państwa.
21. Ponownie podkreśla znaczenie kontynuowania reformy administracji publicznej. Należy skupić się na potrzebie rekrutacji opartej na osiągnięciach i większej przejrzystości, zwłaszcza na szczeblu lokalnym.
22. Wyraża uznanie dla gmin, które zatwierdziły lokalne plany działania w sprawie równości płci i zachęca do dalszych wysiłków na rzecz systematycznego uwzględniania potrzeb, praw i uprawnień kobiet w prawnych i politycznych ramach na szczeblu lokalnym.
23. Zauważa, że należy wzmocnić rolę Rady Konsultacyjnej jako głównego forum dialogu i koordynacji między władzami centralnymi i lokalnymi, zwłaszcza w zakresie angażowania jednostek samorządu terytorialnego i stowarzyszeń samorządów lokalnych na wczesnych etapach procesu dotyczącego inicjatyw ustawodawczych.
24. Z niecierpliwością oczekuje utworzenia wspólnego komitetu konsultacyjnego w celu zacieśnienia współpracy między władzami lokalnymi i regionalnymi Albanii a władzami reprezentowanymi w Europejskim Komitecie Regionów.
25. Wzywa do pełnego wdrożenia i monitorowania dyrektywy w sprawie oceny oddziaływania na środowisko (OOŚ) i dyrektywy w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko (SOŚ), a także do większego udziału społeczeństwa i zwiększenia publicznych konsultacji w procesie decyzyjnym, zwłaszcza na szczeblu lokalnym.

BOŚNIA I HERCEGOWINA

26. Z zadowoleniem przyjmuje decyzję Rady Europejskiej o rozpoczęciu negocjacji akcesyjnych z Bośnią i Hercegowiną, w której uznano istotne postępy osiągnięte po przyznaniu statusu kraju kandydującego w grudniu 2022 r.
27. Odnotowuje szereg pozytywnych zmian na szczeblu państwowym, wyraźnie kontrastujących z negatywnymi wydarzeniami na szczeblu Republiki Serbskiej, które mają wpływ na cały kraj.
28. Podkreśla potrzebę podjęcia bardziej zdecydowanych działań dotyczących pozostałych priorytetów określonych w sprawozdaniu Komisji Europejskiej z 2023 r. odnoszącym się do Bośni i Hercegowiny i w zaleceniu Komisji z 12 października 2022 r., aby spełnić kryteria przyjęcia ram negocjacyjnych przez Radę.
29. Wyraża uznanie dla Bośni i Hercegowiny za podjęcie istotnych kroków w celu usprawnienia systemu sądownictwa i prokuratury, walki z korupcją, przestępczością zorganizowaną i terroryzmem oraz poprawy zarządzania migracjami, wraz z zatwierdzeniem mandatu do wynegocjowania umowy o statusie Fronteksu.
30. Wzywa Bośnię i Hercegowinę do wykonania orzeczeń Europejskiego Trybunału Praw Człowieka i Trybunału Konstytucyjnego Bośni i Hercegowiny oraz do zmiany ordynacji wyborczej, tak aby trzy narody konstytucyjne tworzące to państwo były prawomocnie reprezentowane w instytucjach państwowych, a wszyscy obywatele mogli być wybierani do wszystkich organów.
31. Odnotowuje utworzenie nowych organów wykonawczych w 2023 r. i wzywa do ściślejszej koordynacji w kwestiach dotyczących UE i przyjęcia reform zgodnie ze standardami UE.
32. Wyraża zaniepokojenie inicjatywami ustawodawczymi Republiki Serbskiej, które zagrażają podstawowym wolnościom i są sprzeczne z prawodawstwem konstytucyjnym.

33. Podkreśla potrzebę reform ustawodawczych i instytucjonalnych, zwłaszcza w dziedzinie wolności zrzeszania się, wolności mediów i walki z korupcją. Wzywa władze do promowania i zapewnienia otoczenia sprzyjającego niezależnemu i zróżnicowanemu społeczeństwu obywatelskiemu.
34. Zaleca utworzenie wspólnego komitetu konsultacyjnego z KR-em w celu zapewnienia systematycznego zaangażowania władz lokalnych i regionalnych w proces przystępowania do UE.
35. Zachęca, by wzmocnić wysiłki na rzecz integracji z UE, a przy tym skoncentrować się na wdrażaniu reform związanych z przystąpieniem do UE oraz wzmocnianiu współpracy regionalnej i stabilności.

KOSOWO

36. Z zadowoleniem przyjmuje rozpoczęcie długo oczekiwanej liberalizacji unijnego systemu reżimu wizowego, która umożliwi obywatelom Kosowa podróżowanie do unijnego obszaru pozbawionego granic.
37. Odnotowuje brutalny atak na kosowską policję i trwające kryzysy w północnym Kosowie, w tym wyzwania dla swobody przemieszczania się, oraz podkreśla potrzebę stabilności i pokojowego rozwiązania napięć politycznych.
38. Wyraża zaniepokojenie niską frekwencją w wyborach lokalnych i ich bojkotem. Podkreślają potrzebę pluralistycznego sprawowania rządów na północy.
39. Wzywa Komisję do wytrwałości w poszukiwaniu rozwiązań dotyczących utworzenia stowarzyszenia gmin z większością serbską w Kosowie (przy czym Europejski Komitet Regionów oferowałby konkretne wsparcie i współpracę w oparciu o swoją rolę i doświadczenie) w celu pełnego wdrożenia porozumienia brukselskiego z 2013 r. między Serbią i Kosowem.
40. Dostrzega postępy w normalizacji stosunków z Serbią i wzywa rząd do skutecznego wykonania podpisanych umów w celu poczynienia postępów na drodze do integracji z UE.
41. Podkreśla znaczenie poprawy świadczenia usług przez samorządy lokalne, niwelowania różnic między gminami oraz dalszego wzmocnienia współpracy między rządem a gminami.
42. Wzywa do podjęcia wysiłków na rzecz zwiększenia udziału kobiet w lokalnych procesach sprawowania rządów i podejmowania decyzji.
43. Podkreśla znaczenie przyjęcia planów na rzecz uczciwości w służbie publicznej w celu zapobiegania korupcji, w tym na szczeblu gminnym.

CZARNOGÓRA

44. Dostrzega zaangażowanie Czarnogóry na rzecz integracji z UE oraz zaangażowanie nowego rządu na rzecz szybkiego zakończenia negocjacji.
45. Odnotowuje stałe dostosowywanie się Czarnogóry do wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa UE, w tym jej reakcje na wyzwania związane z zagranicznymi kampaniami dezinformacyjnymi.
46. Wzywa podmioty polityczne do osiągnięcia szerokiego konsensusu politycznego w sprawie kluczowych reform, zwłaszcza w dziedzinie praworządności.
47. Zachęca rząd do wzmocnienia wysiłków i przyspieszenia reform w kontekście negocjacji akcesyjnych z UE, ze szczególnym uwzględnieniem spełnienia kryteriów określonych w rozdziałach 23 i 24.
48. Podkreśla, że trzeba podejmować przejrzyste i odpowiedzialne działania, by zwalczać korupcję i odpolitycznić administrację publiczną na wszystkich szczeblach.
49. Dostrzega skuteczne działania Czarnogóry przeciwko przestępczości zorganizowanej, ale apeluje również, by pilnie usprawnić rozpatrywanie spraw dotyczących przestępczości zorganizowanej w systemie sądowym.
50. Podkreśla ograniczone postępy w reformie administracji publicznej. Dostrzega przyjęcie nowego programu dotyczącego reformy zarządzania finansami publicznymi, ale zwraca też uwagę na brak zmian w prawodawstwie dotyczącym służby cywilnej.
51. Odnotowuje przyjęcie zmian do ustawy o samorządzie lokalnym wprowadzających złagodzone wymogi w zakresie kwalifikacji i dużą swobodę decyzyjną organów powołujących w zakresie odwoływania kierowników organów administracyjnych – jest to sprzeczne z zaleceniem Komisji Europejskiej dotyczącym harmonizacji tego aktu prawnego z przepisami dotyczącymi służby cywilnej.
52. Wzywa Komisję Europejską, by wspierała Czarnogórę w zapewnianiu przejrzystego i inkluzywnego kształtowania polityki oraz w podnoszeniu jakości konsultacji publicznych z zainteresowanymi stronami.
53. Apeluje, by stale zwracać uwagę na przejrzystość finansów publicznych ze względu na podatność Czarnogóry na zagrożenia finansowe z zewnątrz.

MACEDONIA PÓŁNOCNA

54. Dostrzega sprawne postępy Macedonii Północnej w przeglądzie zgodności prawa krajowego z prawem unijnym (*screening*) oraz podkreśla zaangażowanie tego kraju na rzecz integracji z UE.
55. Podkreśla znaczenie ciągłych wysiłków prowadzących do wzmocnienia demokracji i praworządności oraz uwzględnienia przy tym zaleceń OBWE/ODIHR i Komisji Weneckiej.
56. Wzywa podmioty polityczne do współpracy na rzecz reform krajowych, do przezwyciężenia polaryzacji i zmęczenia procesem rozszerzenia.
57. Podkreśla ograniczone postępy w zakresie reform samorządu lokalnego, a w szczególności decentralizacji fiskalnej i dialogu międzyinstytucjonalnego. Wzywa do poprawy stabilności finansowej gmin i ustanowienia stałych mechanizmów współpracy w celu ożywienia dialogu międzyinstytucjonalnego między różnymi szczeblami sprawowania rządów, zwłaszcza w odniesieniu do procesu negocjacji akcesyjnych do UE.
58. Jest poważnie zaniepokojony powszechną korupcją i opóźnieniami w rozpatrywaniu spraw dotyczących korupcji na wysokim szczeblu, a mogą pojawić się tu jeszcze negatywne skutki uboczne niedawnych zmian w kodeksie karnym, które zmniejszyły maksymalne kary za określone przestępstwa związane z korupcją.
59. Zaleca reformy mające na celu ochronę dziennikarzy i zwiększenie niezależności oraz stabilności finansowej publicznej radiofonii i telewizji.
60. Wzywa do wzmocnienia międzyinstytucjonalnych mechanizmów wdrażania i monitorowania polityki równości płci dzięki zapewnieniu lepszej struktury, zdolności technicznych, odpowiedniego finansowania i wyszkolonych specjalistów.
61. Przyjmuje z zadowoleniem pełne dostosowanie się tego kraju do stanowiska zajmowanego przez UE w ramach WPZiB. Potwierdza to strategiczny wybór dotyczący przystąpienia do UE.
62. Pochwala aktywną rolę Macedonii Północnej w inicjatywach regionalnych i we współpracy regionalnej, które przyczyniają się do osiągnięcia stabilności regionalnej i celów integracji z UE. Zauważa, że stosunki dobrosąsiedzkie i współpraca regionalna pozostają zasadniczymi elementami procesu rozszerzenia, a także procesu stabilizacji i stowarzyszenia. Przypomina o znaczeniu osiągnięcia wymiernych rezultatów i wdrożenia w dobrej wierze umów dwustronnych, w tym porozumienia znanego jako Prespy z Grecją oraz układu o przyjaźni, stosunkach dobrosąsiedzkich i współpracy z Bułgarią.
63. Zaleca podjęcie konkretnych środków, by ograniczyć zanieczyszczenie powietrza i wody na szczeblu lokalnym i krajowym. Zaleca także, by uruchomić regionalny system gospodarowania odpadami we wschodnich i północno-wschodnich regionach, wdrożyć porozumienie paryskie – między innymi dzięki przyjęciu prawa o klimacie zgodnego z unijnym prawem o klimacie – a także, by przyjąć krajowe plany przystosowania się do zmiany klimatu.

SERBIA

64. Podkreśla, że potrzebne są dalsze wysiłki dotyczące reform niezbędnych w procesie przystąpienia do UE, zwłaszcza w zakresie praworządności, wolności mediów i normalizacji stosunków z Kosowem.
65. Wyraża zadowolenie w związku z tym, że Serbia poczyniła kroki w kierunku wzmocnienia niezależności i rozliczalności sądownictwa poprzez terminowe przyjęcie ustawy nadającej praktyczną skuteczność zmianom konstytucyjnym z 2022 r.
66. Wzywa Serbię do dostosowania się do wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa UE oraz do wdrożenia środków ograniczających wobec Federacji Rosyjskiej.
67. Wyraża zaniepokojenie tendencją spadkową, jeśli chodzi o poparcie społeczne dla członkostwa Serbii w UE, które osiągnęło najniższy w historii poziom.
68. Odnotowuje przyjęcie programu reformy systemu samorządowego na lata 2021–2025, który ma doprowadzić do usunięcia niedociągnięć w funkcjonowaniu samorządów lokalnych, oraz podkreśla, że kluczowe znaczenie ma jego realizacja.
69. Zauważa, że należy wzmocnić sprawowanie władzy na szczeblu lokalnym i lokalne zdolności administracyjne oraz niwelować różnice między gminami. Ubolewa, że władze lokalne nadal mają słabą pozycję.
70. Podkreśla znaczenie zapewnienia wielopoziomowego sprawowania rządów i poszanowania decyzji podejmowanych na właściwym szczeblu.
71. Zachęca Serbię do nasilenia walki z korupcją i przestępczością zorganizowaną. Akcentuje znaczenie przejrzystości i odpowiedzialności na wszystkich szczeblach sprawowania rządów.

72. Wyraża zadowolenie, że Serbia przygotowała i przyjęła nowe przepisy dotyczące mediów, których wdrożenie może znacznie poprawić otoczenie regulacyjne. Niemniej podkreśla znaczenie wolnych mediów i wyraża zaniepokojenie faktem, że skazani zbrodniarze wojenni nadal szerzą mowę nienawiści w mediach kontrolowanych przez państwo.

73. Zwraca uwagę, że należy zająć się zastrzeżeniami dotyczącymi procesów wyborczych, zwłaszcza tymi, które dotyczą nieprawidłowości stwierdzonych podczas wyborów w Belgradzie.

74. Wyraża zadowolenie, że Serbia nadal angażuje się we wspierany przez UE dialog na temat normalizacji stosunków z Kosowem i zgadza się co do tego, że Serbia musi wykazać większe zaangażowanie, zintensyfikować wysiłki i zawierać kompromisy, aby osiągnąć postępy w procesie normalizacji stosunków z Kosowem.

75. Wzywa do pełnego wdrożenia i monitorowania dyrektywy w sprawie oceny oddziaływania na środowisko (OOŚ) i dyrektywy w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko (SOŚ), a także do większego udziału społeczeństwa i zwiększenia publicznych konsultacji oraz przejrzystości w procesie decyzyjnym, zwłaszcza na szczeblu lokalnym.

TURCJA

76. Wyraża poważne zaniepokojenie pogarszaniem się standardów demokratycznych, praworządności oraz realizacji podstawowych praw i wartości zapisanych w traktatach UE. Nalega, by Turcja zacieśniła współpracę z Radą Europy, w pełni wdrożyła europejską konwencję praw człowieka oraz zastosowała się do wszystkich wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, zgodnie z art. 46 konwencji. Wzywa Turcję do dostosowania się do unijnych stanowisk i środków ograniczających w ramach WPZiB, przyjętych w odpowiedzi na rosyjską napaść na Ukrainę.

77. Potwierdza, że w strategicznym interesie UE leży rozwijanie opartych na współpracy i wzajemnie korzystnych stosunków z Turcją w kluczowych obszarach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania, takich jak zwalczanie terroryzmu, handel, gospodarka, energia, bezpieczeństwo żywnościowe, migracja i transport. Podkreśla znaczenie utrzymania otwartych kanałów komunikacji w celu rozwiązania różnic i łagodzenia napięć w drodze dialogu i zgodnie z prawem unijnym i międzynarodowym.

78. Z zadowoleniem przyjmuje wspólny komunikat w sprawie stanu stosunków politycznych, gospodarczych i handlowych między UE i Turcją. Apeluje jednak o to, by UE odważniej zaangażowała się w osiągnięcie kompleksowego rozwiązania kwestii cypryjskiej zgodnie z odpowiednimi rezolucjami Rady Bezpieczeństwa ONZ. Potępia jednostronne działania Turcji w Waroszy i zachęca Turcję do poczynienia dalszych postępów na drodze do normalizacji stosunków z Republiką Cypryjską. Podkreśla przy tym, że należy unikać wszelkich dalszych jednostronnych działań, które mogłyby spowodować napięcia i osłabić perspektywy pokojowego rozwiązania konfliktu.

79. Wyraża uznanie dla ważnej pracy Komisji ds. Osób Zaginionych złożonej z dwóch społeczności i wzywa Turcję do wzmocnienia wysiłków na rzecz dostarczania kluczowych informacji z archiwów wojskowych, a także dostępu do świadków w strefach zamkniętych. Apeluje do Turcji o współpracę z odpowiednimi organizacjami międzynarodowymi, zwłaszcza z Radą Europy, w zakresie zapobiegania nielegalnemu handlowi i zwalczania go, a także w zakresie przeciwdziałania umyślnemu niszczeniu dziedzictwa kulturowego. Potępia powtarzające się próby zastraszania przez Turcję dziennikarzy wydających się ze społeczności Turków cypryjskich i postępowych obywateli we wspólnocie Turków cypryjskich oraz zamykania im ust, co narusza ich prawo do wolności opinii i wypowiedzi. Wzywa Turcję do pełnego poszanowania praw podstawowych Greków cypryjskich zamieszkujących w enklawie, w tym praw edukacyjnych.

80. Akcentuje problemy dotyczące centralizacji władzy, która podważa pluralizm polityczny, oraz kwestię nacisków na partie opozycyjne.

81. Podkreśla osłabienie demokracji lokalnej ze względu na presję rządu na burmistrzów opozycji, które wpływa na niezależność sądów i sprawowanie władzy na szczeblu lokalnym.

82. Ponownie wyraża poważne zaniepokojenie z powodu utrzymującej się praktyki przymusowego odwoływania wybranych burmistrzów i zastępowania ich urzędnikami mianowanymi przez rząd, a także z powodu aresztowań innych przedstawicieli lokalnych. Podkreśla, że Turcja musi dokonać przeglądu ram prawnych dotyczących urzędników wybieranych w wyborach lokalnych – powinna dostosować te ramy do Europejskiej karty samorządu lokalnego.

83. Wzywa do poczynienia postępów w reformie administracji publicznej i sądownictwa. Zauważa tu poważny regres i utrzymujące się niedociągnięcia strukturalne.

84. Apeluje o postępy w kierunku politycznego rozwiązania kwestii kurdyjskiej i lepszego wsparcia społeczeństwa obywatelskiego.

85. Wzywa Turcję do ponownego przystąpienia do Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej.

86. Zaleca, by podjąć kroki na rzecz bardziej konstruktywnego zaangażowania w kluczowych obszarach, takich jak unia celna i polityka wizowa, ale przy tym chronić interesy UE i jej państw członkowskich.

87. Pochwala dalsze znaczące wysiłki Turcji w zakresie przyjmowania i zaspokajania potrzeb prawie czterech milionów uchodźców. Zwraca się do Turcji o zapewnienie pełnego i niedyskryminacyjnego wdrożenia oświadczenia UE-Turcja z 2016 r., w tym wobec Republiki Cypryjskiej, a także zobowiązania do podjęcia wszelkich niezbędnych środków w celu zapobiegania powstaniu nowych morskich lub lądowych szlaków nielegalnej migracji z Turcji do UE oraz do współpracy z państwami sąsiadującymi. Ponadto wzywa do pełnego i skutecznego wdrożenia umowy o readmisji UE-Turcja w odniesieniu do wszystkich państw członkowskich. Stwierdza, że nie zaakceptuje żadnych działań państw trzecich zmierzających do instrumentalizacji migrantów w celach politycznych. Zaznacza, że Turcja musi dostosować swoje przepisy do polityki wizowej UE.

88. Podkreśla istotny wpływ trzęsień ziemi, które miały miejsce w lutym 2023 r., i dostrzega unijną pomoc w sytuacjach nadzwyczajnych.

89. Z zadowoleniem przyjmuje deeskalację trwającego we wschodniej części Morza Śródziemnego konfliktu; deeskalację tę należy kontynuować.

Rola władz lokalnych i regionalnych w procesie rozszerzenia

90. Podkreśla zasadniczą rolę władz lokalnych i regionalnych we wdrażaniu reform związanych z dorobkiem prawnym UE. Akcentuje potrzebę skutecznej współpracy i zaangażowania w kwestiach związanych z rozszerzeniem.

91. Uwydatnia ogromne znaczenie pomocy finansowej UE dla władz lokalnych i regionalnych w krajach objętych procesem rozszerzenia. Jest ona istotna dla poprawy ich zdolności administracyjnych oraz dla poprawy możliwości i warunków życia w ich społecznościach lokalnych.

92. Podkreśla, że wszystkie programy budowania zdolności administracyjnych na szczeblu centralnym powinny być prowadzone równoległe do programów na szczeblu lokalnym i regionalnym oraz znajdować w nich odzwierciedlenie. Zachęca do wykorzystywania unijnych narzędzi budowania zdolności, takich jak TAIEX, na rzecz rozwoju instytucjonalnego na szczeblu lokalnym oraz do wspierania partnerstw między miastami w UE i krajach kandydujących.

93. Akcentuje znaczenie aktywnego zaangażowania władz lokalnych i regionalnych w programowanie i monitorowanie wdrażania nowych unijnych instrumentów wsparcia, takich jak plan wzrostu gospodarczego dla Bałkanów Zachodnich, agenda cyfrowa dla Bałkanów Zachodnich, Zielony program działań dla Bałkanów Zachodnich oraz Plan gospodarczo-inwestycyjny dla Bałkanów Zachodnich.

94. Wzywa Komisję Europejską, by udoskonaliła wskaźniki służące do pomiaru postępów w reformach administracji publicznej, w tym zapewniła bardziej precyzyjne wskaźniki skuteczności działania dotyczące roli władz lokalnych i regionalnych. Chodzi o reformy takie jak decentralizacja fiskalna, współpraca administracyjna i wielopoziomowe sprawowanie rządów, wzmocnienie pozycji władz lokalnych i regionalnych w zakresie opracowywania i świadczenia obywatelom i przedsiębiorstwom wysokiej jakości usług, a także promowanie na szczeblu lokalnym i regionalnym procesu kształtowania polityki, który jest inkluzywny i oparty na dowodach.

95. Podkreśla znaczenie aktywnego zaangażowania władz lokalnych i regionalnych w monitorowanie pomocy finansowej UE. Odpowiednie i inkluzywne monitorowanie pomocy finansowej UE pozwoliłoby zapewnić jakość i tę pomoc wyeksponować.

96. Zaleca, by Komisja Europejska nawiązała bezpośrednią komunikację i współpracę z władzami lokalnymi i regionalnymi za pośrednictwem istniejących sieci regionalnych, takich jak NALAS.

97. Dostrzega rolę, jaką władze lokalne i regionalne odgrywają w skutecznym radzeniu sobie z wyzwaniami związanymi z migracją w krajach regionu. Apeluje o opracowanie programów, które poprawią umiejętności i zdolności podmiotów lokalnych (zwłaszcza samorządów lokalnych) w zakresie przyjmowania migrantów i uchodźców, zachęcania ich do udziału w życiu społeczno-kulturalnym lokalnych społeczności przyjmujących oraz tworzenia otoczenia sprzyjającego społecznej interakcji i pokojowej współegzystencji.

98. Podkreśla rolę władz lokalnych i regionalnych w stymulowaniu lokalnego rozwoju gospodarczego i ulepszaniu klimatu biznesowego. Apeluje, by prowadzić bardziej intensywny zorganizowany dialog z gminami i częściej się z nimi konsultować w ramach realizacji inicjatyw współpracy regionalnej.

Bruksela, 18 kwietnia 2024 r

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Vasco ALVES CORDEIRO